

2 група. Магній та лужно–земельні метали

проф. В'юник І. М.

Хімічний факультет
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра неорганічної хімії

Електронна будова атомів

- Магній та лужно–земельні метали (ns^2)
- Mg взагалі схожий на Be проявляє тенденцію до утворення ковалентних зв'язків.

Проте різниця у будові передзовнішніх електронних шарів і наявність у Mg вільних d – орбіталей обумовлює помітну різницю у властивостях Be і Mg.

- Внаслідок цього структура і властивості однотипних сполук Be і Mg суттєво відрізняються (sp^3 –, sp^3d^2 – гібридизація).
- Mg і Be суттєво відрізняються розмірами атомів і іонів (E^{2+} : 0.34Å, 0.78Å).

Електронна будова атомів

- Здатність Mg утворювати ковалентний зв'язок в порівнянні з Al і Be знижується. Навпаки для Mg більш характерним є утворення іонного зв'язку. В цьому відношенні він наближується до елементів підгрупи Ca.

Елементи підгрупи Ca мають, на відміну від Be і Mg, відносно більші атомні радіуси та низькі значення потенціалів I_1

	Be	Mg	Ca	Sr	Ba	Ra
$r_{\text{ат}}, \text{Å}$	0.89	1.62	1.97	2.13	2.21	2.30
$I_1, \text{ев}$	9.32	7.64	6.11	5.69	5.21	5.28
$I_2, \text{ев}$	18.21	15.03	11.87	10.98	9.95	10.10
в з. корі % мол.	10^{-3}	1.4	1.5	$8 \cdot 10^{-3}$	$5 \cdot 10^{-3}$	$8 \cdot 10^{-12}$

Електронна будова атомів

- У зв'язку з цим в умовах хімічної взаємодії Ca і його аналогів легко втрачають валентні електрони і утворюють іони E^{2+} .
- Комплексні іони для елементів підгрупи Ca нестійкі, оскільки вони мають електронну конфігурацію $s^2 p^6$ і великі розміри, тобто слабо поляризують.

Поширення елементів у природі

- Поширення у природі: ^{24}Mg , ^{25}Mg , ^{26}Mg : Mg_2SiO_4 — олівін, $\text{CaMg}(\text{CO}_3)_2$ — доломіт, MgCO_3 — магнезит, $\text{KCl} \cdot \text{MgCl}_2 \cdot 6 \text{H}_2\text{O}$ — карналіт, в морській воді (до 0.38 % MgCl_2) і воді деяких озер (до 30 % MgCl_2).
- У Ca — 6 ізотопів, Sr (4), Ba (7), Ra — стабільних ізотопів не має.
- Ca: силікати, алюмосилікати, кальцит (CaCO_3) — вапняк і крейда, мрамур (доломіт + кальцит), ангідрит (CaSO_4), гіпс ($\text{CaSO}_4 \cdot 2 \text{H}_2\text{O}$), флюорит (CaF_2), апатит $\text{Ca}_5(\text{PO}_4)_3(\text{F}, \text{Cl}, \text{OH})$.
Кальцій та магній містяться у природній воді і є головною причиною її жорсткості.
- SrCO_3 (стронціаніт), BaCO_3 (вітерит), SrSO_4 (целестин), BaSO_4 (барит, важкий шпат). Радій в уранових рудах.

Одержання Mg, Ca, Sr, Ba, Ra

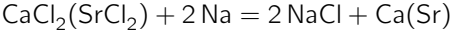
Одержання Mg, Ca, Sr, Ba, Ra:

■ Mg одержують:

- 1 електролізом розтопленого карналіту або MgCl_2 , до якого додають для зниження $T_{\text{пл}}$. NaCl , CaCl_2 , KCl або інші хлориди. Електроліз проводять при $720 - 750^\circ\text{C}$
- 2 $\text{CaCO}_3 \cdot \text{MgCO}_3 \xrightarrow{t^\circ} \text{CaO} \cdot \text{MgO} + 2 \text{CO}_2$,
 $2 (\text{CaO} \cdot \text{MgO}) + \text{Si} \xrightarrow{1200^\circ\text{C}} \text{Ca}_2\text{SiO}_4 + 2 \text{Mg}$
- 3 $\text{MgO} + \text{C} \xrightarrow{2100^\circ\text{C}} \text{Mg} + \text{CO}$ Mg (99.999 % сублимують багаторазово у вакуумі)

Одержання Mg, Ca, Sr, Ba, Ra

- Ca і Sr одержують:
  - 1 електролізом їх розплавлених хлоридів
  - 2 відновленням галогенідів Na

- Ba одержують:
  - $3 \text{BaO} + 2 \text{Al} = \text{Al}_2\text{O}_3 + 3 \text{Ba}$ (високої чистоти. сублимує)

Фізичні властивості простих речовин

■ Властивості простих речовин:

	Be	Mg	Ca	Sr	Ba	Ra
$d, \text{г/см}^3$	1.85	1.74	1.5	2.6	3.5	5.0
$T_{\text{пл.}}, ^\circ\text{C}$	1283	650	850	770	710	910
$T_{\text{кип.}}, ^\circ\text{C}$	2470	1103	1490	1357	1634	1536
$E^0, \text{вольт}$	-1.7	-2.34	-2.87	-2.89	-2.9	-

- Mg, Ca, Sr, Ba, Ra — сріблясто-білі метали, на повітрі покриваються: Mg — оксидною плівкою з матовим відтінком, решта — жовтувато-білою плівкою продуктів взаємодії зі складовими частинками повітря.
- Mg — м'якший за Be, Ca — доволі твердий, Sr, Ba, Ra — м'якші. Ці метали відносяться до легких металів, Mg і Ca легкіші Be, всі відносяться до тугоплавких.

Хімічні властивості простих речовин

- Хімічні властивості: Mg, Ca, Sr, Ba і Ra — хімічно активні метали. Вони енергійно взаємодіють з активними неметалами (Hal, O, S).
- З менш активними неметалами (N, H, C, Si і іншими) взаємодіють при більш або менш сильному нагріванні.
- Реакції супроводжуються виділенням великої кількості тепла, що свідчить про утворення міцних структур.
- В ряду Mg — Ba зростає хімічна активність.

Хімічні властивості простих речовин

- При нагріванні з іншими металами утворюються евтектичні суміші, тверді розчини і інтерметалічні сполуки, які входять до складу сплавів.
- Серед них найбільш відомий сплав — електрон (3 – 10% Al, 0.2 – 3 % Zn, решта Mg), який через міцність, легкість, корозійну стійкість застосовується в ракетній техніці, літакобудуванні, автомобільній промисловості, приладобудуванні.
- В ряду напруг Mg і лужно–земельні метали розміщуються далеко до водню, причому Mg стоїть після лужно–земельних металів.

Хімічні властивості простих речовин

- На холоді Mg з H_2O взаємодіє дуже повільно, так як $\text{Mg}(\text{OH})_2$ у воді не розчиняється.
При нагріванні розчинність $\text{Mg}(\text{OH})_2$ збільшується і реакція з водою прискорюється.
- Решта металів з H_2O взаємодіє навіть на холоді, так як утворенні гідроксиди більш або менш розчинні у H_2O .
- Активність взаємодії з H_2O в ряду Mg — Ca — Sr — Ba зростає.
- В кислотах Mg, Ca і його аналоги також розчиняються дуже енергійно (крім HF, H_3PO_4). З останніми кислотами утворюються малорозчинні сполуки.

Хімічні властивості простих речовин

- З лугами Mg, Ca, Sr, Ba не взаємодіють.
- Внаслідок високої хімічної активності лужно-земельні метали зберігають під гасом або в запаяних ампулах.

Застосування Mg, Ca, Sr, Ba, Ra

- Застосування: Mg для виробництва надлегких сплавів, в металотермії (Mg, Ca, Sr, Ba) — для добування Ti, Zr, V, U і інших, актиноїдів, лантаноїдів.
- Освітлювальні та запалювальні ракети, снаряди, у фото- та освітлювальній техніці.
- Ca в сплавах з Pb для заливки підшипників, один із важливих елементів рослинних і тваринних організмів.

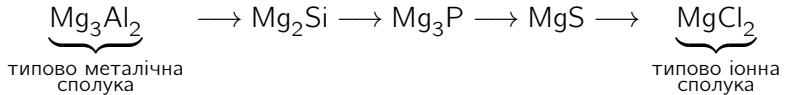
Сполуки елементів (+2)

- Хімічні сполуки Mg і елементів підгрупи Ca(II): Координаційне число Mg КЧ = 6.
- При переході від Mg до Ca, Sr, Ba і Ra в утворенні хімічних зв'язків все більшу роль починають відігравати f -орбіталі. Тому координаційні числа мають бути відповідно в $\text{Ba}(\text{NO}_3)_2$, BaO_2 , BaCl_2 , BaH_2 рівними 6, 6, 9 і 11.

Сполуки елементів (+2)

Загальна характеристика бінарних сполук та солей

- Бінарні сполуки Mg в залежності від природи більш електронегативного елемента можуть бути сполуками від переважно металічних до переважно іонних:

- За хімічною природою сполуки Mg(II) переважно основні. Деякі сполуки (MgCl₂, MgSO₄, Mg(NO₃)₂ і інші) за звичайних умов гідролізові не піддаються, інші (MgH₂, Mg₃N₂, MgC₂, Mg₂C₃) створюють слабколужне середовище.

Сполуки елементів (+2)

Загальна характеристика бінарних сполук та солей

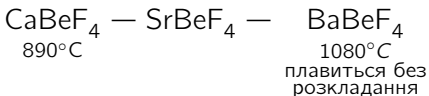
- Більшість солей Mg^{2+} розчинні у воді. Важкорозчинними є солі слабких кислот: $Mg_3(PO_4)_2$, $MgCO_3$, MgF_2 , $Mg_3(AsO_4)_2$ і т. інше.
- У водних розчинах Mg^{2+} — $[Mg(H_2O)_6]^{2+}$ — гексааквокомплекси.
- При кристалізації утворюються: $MgCl_2 \cdot 6 H_2O$, $Mg(NO_3)_2 \cdot 6 H_2O$, $Mg(ClO_4)_2 \cdot 6 H_2O$.
- Існують також кристалогідрати з 1–12 H_2O : $MgSO_4 \cdot H_2O$, $MgSO_4 \cdot 7 H_2O$ (гірка сіль), $MgSO_4 \cdot 12 H_2O$.
- Безводні солі $Mg(II)$ сильно гігроскопічні, особливо $Mg(ClO_4)_2$ — ангідрон. Застосовують для осушки газів (H_2 , O_2 , CO_2 , H_2S і інші). Поглинає до 60 % вологи від своєї маси.

Сполуки елементів (+2)

Загальна характеристика бінарних сполук та солей

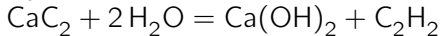
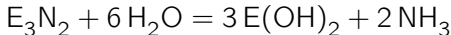
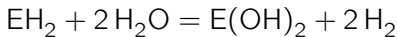
- Бінарні сполуки елементів підгрупи Ca плавляться при високих температурах.
- У H_2O добре розчинні лише ECl_2 , EBr_2 , EI_2 , гірша розчинність у ES , $E(OH)_2$, $E(HS)_2$. Серед солей розчинні $E(NO_3)_2$, $ESiF_6$, $CaSO_4$, а також більшість кислих солей.
- В ряду $Ca - Sr - Ba$ стійкість однотипних сполук взагалі збільшується. Це зв'язано з послабленням поляризуючої дії в цьому ж ряді, наприклад:

Сполуки елементів (+2)

Загальна характеристика бінарних сполук та солей

- Аналогічно Mg, солі та солеподібні сполуки Ca та його аналогів гідролізові або не піддаються ($E\text{Hal}_2$, $E(\text{NO}_3)_2$, ESiF_6 і т. інше), або дають лужне середовище:

- Катіонні комплекси — кристалогідрати $[E(\text{H}_2\text{O})_6]^{2+}$, $\text{CaCl}_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$ гігроскопічні солі, CaCl_2 — осушувач. Безводні солі схильні приєднувати NH_3 : $\text{MgCl}_2 \cdot 6\text{NH}_3$, $\text{Mg}(\text{ClO}_4)_2 \cdot 6\text{NH}_3$, $E\text{Hal}_2 \cdot 8\text{NH}_3$

Сполуки елементів (+2)

Загальна характеристика бінарних сполук та солей

Cl^-	Br^-	I^-
Ca^{2+}	Sr^{2+}	Ba^{2+}
→ стійкість падає		

- Аміаки легко розкладаються водою і відомі лише у твердому стані.
- Аніонні комплекси не характерні, проте для цих елементів дуже різноманітні подвійні солі Mg типу змішаних карбонатів $\text{CaCO}_3 \cdot \text{MgCO}_3$, нітридів LiMgN і інші.

Дуже характерні їх кристалогідрати $\text{MgCl}_2 \cdot \text{KCl} \cdot 6 \text{H}_2\text{O}$, $\text{MgSO}_4 \cdot \text{M}_2\text{SO}_4 \cdot 6 \text{H}_2\text{O}$ і т. інше.

Сполуки елементів (+2)

Оксиди металів

■ Оксиди металів:

	BeO	MgO	CaO	SrO	BaO
$T_{пл.}, ^\circ C$	2520	2800	2585	2430	1923
S у H ₂ O E(OH) ₂	$8 \cdot 10^{-6}$	$5 \cdot 10^{-4}$	$2 \cdot 10^{-2}$	$7 \cdot 10^{-2}$	$2 \cdot 10^{-1}$

- Вони енергійно взаємодіють з водою, утворюючи основи E(OH)₂.
- Одержують EO термічним розкладанням карбонатів або нітратів:

$$MgCO_3 \xrightarrow{t^\circ} MgO + CO_2$$

$$2 Ba(NO_3)_2 \xrightarrow{t^\circ} 2 BaO + 4 NO_2 + O_2$$
- В техніці одержують термічним розкладанням природних карбонатів.

Сполуки елементів (+2)

Оксиди металів

- Оксиди поглинають CO_2 , розчиняються легко в кислотах. Однак, сильно прокалений MgO стає твердим, легко втрачає хімічну активність (палена магнезія), ним користуються при добуванні Mg , наповнювач резини, для очистки нафти, у виробництві вогнетривких виробів, будівельних матеріалів і інше.
- В ряду $\text{CaO} — \text{SrO} — \text{BaO}$ теплоти гідратації зростають, в цьому ж ряду зростають і основні властивості, про що свідчать значення ΔG_p^0 реакції взаємодії їх з кислотними оксидами: CO_2 , SO_2 , SiO_2 .

Сполуки елементів (+2)

Гідроксиди

- Гідроксиди Mg, Ca, Sr, Ba, Ra: $\text{Mg}(\text{OH})_2$ — кристалічна речовина з пошаровою структурою, у воді розчиняється незначно, є основою середньої сили. Зокрема із насичених розчинів сполук амонію витиснює амоніак:

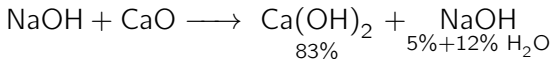

- Гідроксиди Ca, Sr, Ba, Ra — сильні основи, за силою поступаються лише гідроксидам s- елементів I групи Періодичної системи.
- В ряду Ca — Sr — Ba посилюється основний характер гідроксидів. В цьому ж ряду посилюється розчинність та термічна стабільність.

Сполуки елементів (+2)

Гідроксиди

- Розчин $\text{Ba}(\text{OH})_2$ — баритова вода, реактив на CO_2 . Каламуть $\text{Ca}(\text{OH})_2$ — вапняне молоко, гашене вапно, дешева розчинна основа.
- Натронне вапно: розчин

Сполуки елементів (+2)

Перокси́ди, персульфі́ди та перкарбі́ди

- Крім оксидів, активні метали (Ca, Sr, Ba) утворюють перокси́ди (EO_2), надперокси́ди ($\text{E}(\text{O}_2)_2$), персульфі́ди (ES_n , де $n = 2 - 5$), перкарбі́ди (EC_2).
- В ряду Ca — Sr — Ba стабільність цих сполук зростає:
- $2\text{BaO} + \text{O}_2 \xrightarrow{600^\circ} 2\text{BaO}_2$ подальше нагрівання веде до розкладу BaO_2
- $\text{CaCl}_2 + 2\text{NaOH} + \text{H}_2\text{O}_2 = \text{CaO}_2 + 2\text{NaCl} + 2\text{H}_2\text{O}$
- $\text{EO}_2 + 2\text{H}_2\text{O}_2 = \text{EO}_4 + 2\text{H}_2\text{O}$

Сполуки елементів (+2)

Пероксиди, персульфіди та перкарбіди

- Утворення аналогічних BaO_2 пероксидів Ca та Sr іде значно важче і з меншим виділенням тепла.
У зв'язку з цим падає їх термічна стабільність
 $\text{BaO}_2 > \text{SrO}_2 > \text{CaO}_2 \rightarrow$ стабільність падає
- $\text{E}(\text{OH})_2 + \text{H}_2\text{O}_2 = \text{EO}_2 + 2 \text{H}_2\text{O}$
- $\text{EO}_2 + \text{O}_2 \xrightarrow{P,T} \text{EO}_{4(p)}$
- В протилежність пероксидам стабільність надпероксидів в ряду $\text{CaO}_4 > \text{SrO}_4 > \text{BaO}_4$ зменшується
 $2 \text{EO}_4 + 2 \text{H}_2\text{O} = 2 \text{H}_2\text{O}_2 + 2 \text{EO}_2 + \text{O}_2$

Сполуки елементів (+2)

Пероксиди, персульфіди та перкарбіди

- Персульфіди (ES_n , $n = 2 - 5$). Сильнодіючі засоби для зняття волосся із шкіри. В ряду $Ca - Sr - Ba$ їх стабільність зростає.
- У вільному стані персульфіди Ca взагалі не існують, в той час як для Ba одержано BaS_2 ($T_{пл.} = 925^\circ C$), BaS_3 ($T_{пл.} = 554^\circ C$).
- Перкарбіди EC_2 : Утворюються при накаливанні Me (або його оксиду) з вугіллям:
$$Me + 2C \xrightarrow{t^\circ} MeC_2$$
- Вони розкладаються водою:
$$EC_2 + 2H_2O = E(OH)_2 + C_2H_2$$

Сполуки елементів (+2)

Гідриди

- Гідриди Mg, Ca, Sr, Ba: Mg з H₂ безпосередньо не взаємодіє. MgH₂ можна одержати непрямим шляхом:
$$2 \text{LiH} + \text{MgCl}_2 \xrightarrow{\text{ефір}} 2 \text{LiCl} + \text{MgH}_2$$
- На відміну від (AlH₃)_n і BeH₂ в MgH₂ більш чітко проявляється іонний зв'язок.
- MgH₂ — біла нелетка тверда речовина, термічно більш стійка, чим (AlH₃)_n і BeH₂, легко розкладається H₂O.
- Відомі гідриди змішаного типу Mg(BH₄)₂, Mg(AlH₄)₂.
- Гідриди елементів підгрупи Ca мають типовий іонний характер, мають високі T_{пл.} і електропровідність, це безбарвні кристалічні речовини.

Сполуки елементів (+2)

Гідриди

- При нагріванні: $\text{EH}_2 \xrightarrow{600-700^\circ\text{C}} \text{E} + \text{H}_2$
- Одержують:
$$\text{E} + \text{H}_2 \xrightarrow{>700^\circ\text{C}} \text{EH}_2$$
- Це реакційно здатні речовини. При нагріванні на повітрі самозаймаються:
$$\text{EH}_2 + \text{O}_2 \xrightarrow{t^\circ} \text{EO} + \text{H}_2\text{O}$$
- Гідриди елементів підгрупи Ca бурхливо реагують з водою:
$$\text{EH}_2 + 2\text{H}_2\text{O} = \text{E}(\text{OH})_2 + 2\text{H}_2$$

Сполуки елементів (+2)

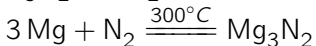
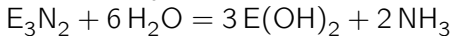
Гідриди

- Ще енергійніше гідриди взаємодіють з розбавленими кислотами. Гідриди проявляють сильну відновну здатність:
$$\text{CO}_2 + \text{CaH}_2 = \text{C} + \text{CaO} + \text{H}_2\text{O}$$
- В ряду гідридів $\text{CaH}_2 - \text{SrH}_2 - \text{BaH}_2$ падає стабільність, росте реакційна здатність.

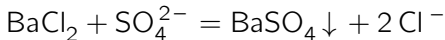
Сполуки елементів (+2)

Нітриди, галогеніди, нітрати

- Нітриди (E_3N_2):

- В ряду Mg — Ba падає стабільність.
- Галогеніди $EHal_2$: EF_2 , ECl_2 , EBr_2 , EI_2 . Фториди — тугоплавкі, не розчинні у H_2O .
- CaF_2 — оптичний флюорит, $CaCl_2$ — осушувач, $BaCl_2$ — в сільському господарстві для боротьби з шкідниками, в аналітичній хімії:

Сполуки елементів (+2)

Нітриди, галогеніди, нітрати

- Нітрати: Добре розчинні у воді речовини $\text{Ca}(\text{NO}_3)_2 \cdot 6 \text{H}_2\text{O}$, $\text{Sr}(\text{NO}_3)_2 \cdot 6 \text{H}_2\text{O}$.
- $\text{Ca}(\text{NO}_3)_2 \cdot 6 \text{H}_2\text{O}$ — добриво. В піротехніці суміш
 $\text{KClO}_3 + \text{Sr}(\text{NO}_3)_2$ — червоний
 $\text{KClO}_3 + \text{Ba}(\text{NO}_3)_2$ — зелений

Сполуки елементів (+2)

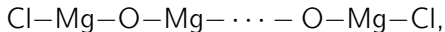
Природні сполуки Ca, скріплючі матеріали

- Природні сполуки Ca застосовуються у виробництві скріплючих матеріалів — порошковидні речовини, які при змішуванні з H_2O утворюють пластичну масу, яка загустіває і твердіє (цей процес називається тужавінням).

- Вони використовуються в будівельній справі для скріплення цеглин, камінів, окремих елементів споруди, для виготовлення бетону, будівельних деталей та конструкцій.

До таких матеріалів належать: цементи, гіпсові матеріали, вапно і інші.

- Серед високомолекулярних сполук Mg найбільше значення має його оксохлорид

Сполуки елементів (+2)

Природні сполуки Ca, скріплюючі матеріали

- та оксогідроксид
 $\text{HO-Mg-O-Mg-}\dots\text{-O-Mg-OH}$
- які є основою магнезіального цементу. Останній одержують при змішуванні попередньо прокаленого MgO з 30 % розчином MgCl_2 .
Внаслідок утворення високомолекулярних ланцюгів ця суміш поступово перетворюється в білу тверду масу, стійку до кислот та лугів.
- Цементи за своїм складом — силікати та алюмосилікати кальцію. Si і Al особливо схильні до утворення гетероланцюжних полімерів (Si-O-Si , Al-O-Al).

Сполуки елементів (+2)

Природні сполуки Ca, скріплюючі матеріали

- В залежності від складу силікатів та алюмінатів розрізняють силікатний (портланд) цемент та алюмінатний (глиноземистий).
- Гіпсові матеріали — це перш за все палений гіпс або алебастр — $2 \text{CaSO}_4 \cdot \text{H}_2\text{O}$
$$2 [\text{CaSO}_4 \cdot 2 \text{H}_2\text{O}] \xrightarrow{150-180^\circ} 2 \text{CaSO}_4 \cdot \text{H}_2\text{O} + 2 \text{H}_2\text{O}$$
- При замішуванні його з водою відбувається приєднання H_2O , яке супроводиться затвердінням всієї маси.
- Вапняний розчин — суміш $\text{Ca}(\text{OH})_2 + \text{SiO}_2 + \text{H}_2\text{O} = \text{CaSiO}_3 \cdot 2 \text{H}_2\text{O}$
- $\text{Ca}(\text{OH})_2 + \text{CO}_2 = \text{CaCO}_3 + \text{H}_2\text{O}$, силікати кальцію.

Сполуки елементів (+2)

Жорсткість води, методи її усунення

- Жорсткість H_2O : Наявність у природній H_2O солей Ca^{2+} і Mg^{2+} обумовлює її жорсткість.
- Розрізняють тимчасову і постійну жорсткість води. Тимчасова жорсткість — гідрокарбонатна, постійна — обумовлена сульфатами і хлоридами кальцію та магнію.
- За прийнятими стандартами жорсткість виражають числом міліграм–еквівалентів іонів Ca^{2+} та Mg^{2+} в 1 л. води:
  - 1 м'ягка H_2O містить менше 4 мг–екв/л;
  - 2 середня жорсткість H_2O від 4 — 8 мг–екв/л;
  - 3 жорстка вода від 8 — 12 мг–екв/л;
  - 4 дуже жорстка вода > 12 мг–екв/л.

Сполуки елементів (+2)

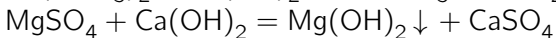
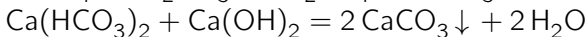
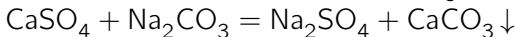
Жорсткість води, методи її усунення

Усунення жорсткості води: фізичні та хімічні методи.

- Тимчасову жорсткість усувають кип'ятінням води:

- Хімічне пом'якшення води засноване на введенні у H_2O реагентів, які збагачують її аніонами CO_3^{2-} і OH^- , в результаті чого утворюються $\text{CaCO}_3 \downarrow$ і $\text{Mg}(\text{OH})_2 \downarrow$:

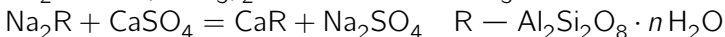
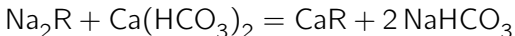

- Також застосовують фосфати, буру, поташ і інші.

Сполуки елементів (+2)

Жорсткість води, методи її усунення

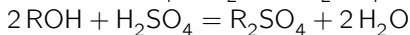
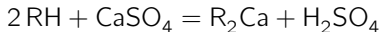
- Метод іонного обміну. Іоніти — катіоніти та аніоніти. Катіоніти — алюмосилікати, пермутити, цеоліти:

- Іоннообмінні смоли:

- катіоннообмінні смоли: $-\text{SO}_3\text{H}$, $-\text{COOH}$, $-\text{OH}$ — групи, де відбувається обмін $\text{H}^+ \longrightarrow \text{Me}^{2+}$

- аніоннообмінні: $-\text{NH}_2$, $=\text{NH}$, $\equiv\text{N}$ відбувається обмін OH^- — груп, які утворюються на поверхні смоли в результаті її гідратації, на аніони:

- Іоніти широко застосовуються в гідрометалургії для вилучення кольорових, благородних та рідкісних металів, в аналітичній хімії.

Будова
○○○○○

Прості речовини
○○○○○

Сполуки
○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○